

DRŽAVLJANSTVO EU

European Year of Citizens 2013
www.europa.eu/citizens-2013

**Radi se o Evropi –
radi se o tebi!**

Godina 2013. je Evropska godina građana posvećena pravima koja donosi državljanstvo EU. Osim toga, 2013. godine obeležava se 20. godišnjica koncepta državljanstva EU i pripremaju se izbori za Evropski parlament, koji će biti održani sledeće godine. U tom ključnom trenutku na putu ka jačoj Evropi, pravo je vreme da se 2013. godina posveti građanima Evropske unije, da se oni podsete svojih prava i da se istovremeno, kroz razne događaje i uz učešće svih građana i sektora društva, od preduzetnika do nevladinih organizacija, kreira zajednička vizija o tome kako Evropa treba da izgleda 2020. godine.

Sokrat je davno rekao: „Nisam ni Atinjanin ni Grk, već građanin sveta“. Državljanstvo EU donosi svim građanima Evropske unije, kojih ima oko 503 miliona, niz posebnih prava koja zadiru u samu srž njihovog svakodnevnog života. Svaki državljanin bilo koje od 27 zemalja članica EU (28 sa Hrvatskom, od jula 2013. godine) automatski je državljanin Evropske unije. Iako su prava zagarantovana državljanstvom EU rezervisana samo za državljane zemalja članica, ona predstavljaju primamljivu perspektivu za sve zemlje kandidate za članstvo u EU. Kada Srbija postane članica Evropske unije, njeni državljani će u potpunosti uživati ista ta prava bez odricanja od svog nacionalnog državljanstva.

Koncept državljanstva EU uveden je Ugovorom o Evropskoj uniji ili kako se popularno naziva Ugovorom iz Mاستrihta, koji je stupio na snagu novembra 1993. godine. Ugovor iz Amsterdama (1997) i Ugovor iz Lisabona (2007) nedvosmisleno navode da državljanstvo EU „dopunjuje a ne zamenjuje nacionalno državljanstvo“. Prava ukorenjena u državljanstvu EU su ona zagarantovana Univerzalnom deklaracijom o ljudskim pravima kao i Evropskom konvencijom za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda. Prava koja pruža državljanstvo EU jasno su navedena u Povelji o osnovnim pravima EU (na snazi od 2009. godine, http://europa.eu/charter/pdf/text_en.pdf) i Ugovoru o funkcionisanju Evropske unije (na snazi od 2008. godine, dopunjen Rimski ugovor).

IT'S ABOUT EUROPE
IT'S ABOUT YOU

Join the debate

European Year of Citizens 2013

www.europa.eu/citizens-2013

PRAVA KOJA PROISTIČU IZ DRŽAVLJANSTVA EU

1. Pravo na slobodno kretanje i boravak u okviru Evropske unije bez diskriminacije na nacionalnoj osnovi

Građani Evropske unije imaju pravo da putuju širom 27 država EU (uskoro 28) i da se nastane u bilo kojoj od njih kao i da rade, da se školuju ili se penzionišu. Za to se, međutim, moraju ispuniti određeni uslovi. Na primer, pri ulasku u drugu zemlju Evropske unije, može im se tražiti neki lični dokument na uvid. Da bi građani EU mogli da borave u nekoj drugoj zemlji EU duže od tri meseca, moraju da ispune određene uslove u zavisnosti od toga da li u njoj rade ili se školuju, itd.

2. Pravo da glasaju i da se kandiduju na izborima

Svaki građanin Evropske unije ima pravo da glasa i da se kandiduje na izborima za Evropski parlament ili na opštinskim izborima u bilo kojoj zemlji Evropske unije u kojoj živi, pod istim uslovima kao i državljani te zemlje.

3. Pravo na peticiju

Pravo na peticiju dozvoljava građanima Evropske unije da na bilo kom zvaničnom jeziku Evropske unije izraze zabrinutost ili ulože žalbu Evropskom parlamentu, kao najdemokratskijoj instituciji Unije, s obzirom na to da se poslanici direktno biraju. Građani Evropske unije mogu da traže od parlamenta da se bavi njihovim ličnim potrebama ili pritužbama kao i pitanjima od javnog interesa. Predmet rasprave mora da spada u okvir aktivnosti Evropske unije i mora se direktno ticati građanina/ke koji/a podnosi žalbu.

4. Pravo podnošenja žalbe ombudsmanu

Za nepravdu nanetu lošim postupanjem neke institucije ili tela Evropske unije može se podneti žalba Evropskom ombudsmanu. Građani Evropske unije takođe mogu da se direktno obrate institucijama i savetodavnim telima EU i imaju pravo da dobiju odgovor na bilo kom zvaničnom jeziku Evropske unije.

5. Pravo na konzularnu zaštitu

Kada se građani Evropske unije nađu u nevolji u zemlji koja nije članica EU, imaju pravo da zatraže konzularnu zaštitu od ambasade ili konzularnog predstavništva bilo koje druge zemlje članice Unije. Pomoć se pruža u različitim situacijama, uključujući smrtni slučaj, nesreću ili bolest, hapšenje ili zadržavanje u pritvoru, nasilni kriminal i repatrijaciju. To može biti naročito korisno kada neka manja država članica EU nema ambasadu u dotičnoj zemlji, ali i dalje postoji mogućnost obraćanja ambasadi bilo koje druge zemlje članice.

6. Pravo da se od Komisije traži predlaganje novih zakona

Od 2011. godine, građani Evropske unije imaju još jedno dodatno pravo: Evropska građanska inicijativa omogućava im da od Evropske komisije zatraže da priprema predloge zakona. Peticiju mora da potpiše najmanje milion građana iz barem jedne četvrtine zemalja EU, što je trenutno sedam zemalja.

Osnovna prava

Evropska unija je zasnovana na vrednostima ljudskog dostojanstva, slobode, demokratije, jednakosti, vladavine prava i poštovanja ljudskih prava, uključujući i prava pripadnika manjina. Povelja o osnovnim pravima Evropske unije objedinjuje u jednom tekstu sva lična, građanska, politička, ekonomska i socijalna prava koja su zagarantovana građanima Evropske unije. Ona je postala obavezujuća 2009. godine, stupanjem na snagu Lisabonskog ugovora.

Ostala prekogranična prava

Građanima Evropske unije zagarantovana su i druga prekogranična prava, koja su čvrsto utemeljena u primarnom zakonodavstvu EU a zatim značajno razvijena u sekundarnom. Pošto 54 odsto građana Evropske unije nije dobro obavesteno o svojim pravima (Eurobarometar 77, 2012), cilj Evropske godine

građana je da se pomogne da javnost bude bolje informisana, posebno o pitanjima kao što su priznavanje akademskih i stručnih kvalifikacija, prava putnika i potrošača, dostupnost zdravstvene i socijalne zaštite u drugim zemljama EU kao i prava potrošača na sigurnu, bezbednu i dostupnu energiju.

Stokholmski program definiše mapu puta koja se fokusira na interese i potrebe građana u oblasti pravde, slobode i bezbednosti u periodu od 2010. do 2014. godine. Jedan od prioriteta je „Evropa prava“ koja ima za cilj da stvori uslove da evropsko državljanstvo garantuje državljanima Evropske unije osnovna prava i slobode navedene u Povelji EU i Evropskoj konvenciji o ljudskim pravima (<http://conventions.coe.int/treaty/en/treaties/html/005.htm>).

AKTIVNO DRŽAVLJANSTVO KROZ PROGRAME EU

Evropska unija podstiče sve građane i organizacije da aktivno učestvuju u razvoju Unije time što daje finansijsku pomoć njihovim aktivnostima, kroz raznovrsne programe i inicijative.

- Program **Evropa za građane i građanke** finansira lokalne inicijative kojima se građani ohrabruju da se aktivno uključe u proces evropske integracije, razvija osećaj evropskog identiteta i unapređuje međusobno razumevanje državljana evropskih zemalja. **Srbija aktivno učestvuje u ovom programu od novembra 2012. godine. Kancelarija za saradnju sa civilnim društvom Vlade Republike Srbije je nacionalna kontakt tačka za program Evropa za građane i građanke - europeforcitizens@civilnodrustvo.gov.rs.**

- Program **Osnovna prava i državljanstvo 2007-2013** usmeren je na zaštitu prava deteta; borbu protiv rasizma, ksenofobije i antisemitizma; borbu protiv homofobije; aktivno učešće u demokratskom životu Unije; zaštitu podataka i prava na privatnost; obuku i umrežavanje stručnjaka za pravo i onih koji ga primenjuju. Pristupajuće zemlje zajedno sa zemljama kandidatima (uključujući Srbiju), kao i zemlje Zapadnog Balkana obuhvaćene Procesom stabilizacije i pridruživanja, mogu da učestvuju u aktivnostima tog programa.

- Program **Mladi u akciji** je takođe otvoren za Srbiju; 2012. godina bila je do sada najuspešnija za zemlju, sa 60 odobrenih međunarodnih projekata za mlade, vrednih više od milion evra.

- Projekti Evropske godine građana mogu da budu finansirani i u okviru sledećih programa: **Program celoživotnog učenja, Erasmus, MEDIA, Nauka u društvu 2013**. U svim tim programima Srbija može da učestvuje.

Da bi se građanima Evropske unije omogućilo bolje korišćenje i zaštita njihovih prava, na raspolaganju im je **Your Europe** web portal (http://europa.eu/youreurope/citizens/index_en.htm), kao i **Europe Direct Service** na više jezika - besplatna telefonska linija i internet servis koji daje odgovore na sva pitanja u vezi sa Evropskom unijom, kao i **SOLVIT** (<http://ec.europa.eu/solvit/>) – internet mreža u okviru koje zemlje članice rešavaju pravne probleme nastale kada organi nacionalne vlasti pogrešno primene zakone EU. Još jedan koristan portal jeste **PLOTEUS** (http://ec.europa.eu/ploteus/home_en.htm) koji nudi informacije u vezi sa mogućnostima školovanja u Evropi.

U Srbiji, Informacioni centar EU stoji vam na raspolaganju da odgovori na sva vaša pitanja koja se odnose na ovu ili bilo koju drugu oblast vašeg interesovanja.

Pon - Pet: 10:00 - 19:00

Sub: 10:00 - 15:00

EU info centar

Dečanska 1 (Dom omladine)
11 000 Beograd, Srbija

T: +381 11 322 9922

E: info@euinfo.rs

W: www.euinfo.rs

Facebook: [euinfo.rs](https://www.facebook.com/euinfo.rs)

Twitter: [euicbg](https://twitter.com/euicbg)

YouTube: [euicbg](https://www.youtube.com/euicbg)

Delegacija Evropske unije u Republici Srbiji

Avenija 19a, Vladimira Popovića 40/V
11 070 Novi Beograd, Srbija

T: +381 11 308 3200

E: delegation-serbia@eeas.europa.eu

W: www.europa.rs